

Gubbe med bord – Tjej med delay

"Ni vet väl att delay är förbjudet sedan årsskiftet?" – jag glömmer aldrig vad min lärare i elektronisk musik sade på sin första lektion med klassen. Jag studerade komposition på folkhögskolenivå, och den elektroniska konstmusikkulturen var ny för mig. Jag visste dock tillräckligt för att snappa upp sarkasmen i hans ord: "Delay är dålig smak – såpass dålig smak att jag finner det lämpligt att skämta om det på min första lektion med en ny, ung klass".

Detta sätt att genom skämt etablera estetiska statusordningar och hierarkier är knappast unikt för just den läraren. Den här texten kommer jag ägna åt att diskutera två begrepp som jag har noterat florerar i Göteborgs experimentella elektroniska musikkretsar. Denna musikscen är så liten att den sällan utsätts för samma kritiska genomlysning som till exempel teater- eller operavärlden. För oss som lever våra konstnärliga liv i den är det trots dess litenhet viktigt att inte låta några skelett förbli i garderoben – att släppa in ny luft i det som ibland kan upplevas som ett tillslutet och klaustrofobiskt rum. Jag hoppas också kunna bidra till det pågående kritiska arbete som vill visa hur den finkulturella konstmusikvärlden på intet sätt "står över" sådant som fördomar och glastak.

Begreppen jag vill tala om har inte minst förekommit i kretsen kring föreningen GEIGER och dess musikarrangemang. Eftersom mitt syfte inte främst är att peka finger och utnämna syndabockar så undviker jag här att tala om specifika personer, medveten om risken att resonemanget kan kännas tunt utan underbyggnad av källor. Det ena begreppet, "gubbe med bord", kan förenklat sägas syfta på en person som spelar live på en uppsättning elektronik, ofta enkelt uppställd på just ett bord. Det andra, "tjej med delay", lär ha uppstått som ett slags motpol till "gubben", och syftar också på en person som spelar elektronisk musik live, men med ett annat estetiskt fokus; mer om detta senare.

Startgnistan till den här texten kom när jag själv nyligen drabbades av upplevelsen av att hänga suspenderad precis mitt i spänningsfältet mellan *gubbe med bord* och *tjej med delay*. Självklart känner vi alla då och då att vi faller mellan de kategorier som presenteras för oss. Men inte bara eftersom jag arbetar med elektronisk musik, utan också just med tanke på mina erfarenheter som transperson – att ibland grupperas i det kvinnliga facket, ibland i det manliga (och, lyckligtvis, ibland i ingetdera) – så fick denna upplevelse mig att känna detta spänningsfält särskilt påtagligt.

Så vad är det dessa begrepp vill ringa in? Vilka konnotationer är det som gör att korta, snärtiga uttryck som "gubbe med bord" och "tjej med delay" kan anspela så starkt? Låt oss gå igenom begreppen bit för bit.

Gubbe med bord

Vem är gubben?

Gubben är en man. Ordet "gubbe" syftar här inte främst på åldern – gubben kan vara allt från tonåring till åldring. Snarare tror jag att det här handlar om en gubbe på samma sätt som en legogubbe är en gubbe; en person vars kön är ointressant. Häri ligger dock en paradox: den "universella" position där kön är irrelevant är betydligt mycket lättare att inta för dem som tillhör ett privilegierat kön – det kön som besitter den osynliga hegemonin. *Gubben med bord* är alltså allt som oftast en cisman.

Vad är bordet?

Bordet är den plats där *gubben* placerar sina instrument. Som jag upplever det rymmer detta fack två huvudsakliga fåror: det bord som kort och gott innehåller en laptop, och det bord som innehåller en mängd sammankopplade apparater (inte sällan hemmabyggda), som tillsammans skapar ljudflödet. Oavsett om det handlar om ett sequencerprogram på datorn eller om rundgång, kassettbandspelare, oscillatorer och andra synthmoduler, har de två *borden* en sak gemensam: det handlar om instrument där relationen mellan musikerns fysiska handlingar och det klingande resultatet inte står i ett-till-ettförhållande. Elektroniken förminskar eller döljer kroppens roll i ljudskapandet, och musikern får rollen av en förman eller arbetsledare, snarare än av den som faktiskt utför det kroppsliga arbetet.

Att uttrycket fastnat för just ordet *bord* anspelar också på en förväntad avsaknad av scenisk gestaltning eller utsmyckning. Här prioriteras det funktionella – någonstans ska ju prylarna stå! – över det visuella eller ornamenterade.

Begreppet rymmer också (outtalade) musikaliska riktlinjer: den *gubbe med bord* som florerar på elektroniska musikscener förutsätts 1) inte göra tonal musik, 2) inte göra musik som är beat-driven, och 3) förväntas dessutom snarare improvisera än att spela efter en förutbestämd kompositionell form.

Tjej med delay

Vem är tjejen?

Gubben må vara könsneutral, men *tjejen* är det knappast – om så bara för att vi fortfarande inte på allvar tillåter män att göra femininitet. Den påstått könsneutrala *gubben* kopplas ihop med sitt *bord*, på vilket han kan placera vilka objekt han vill. Den könade *tjejen* binds däremot fast vid sitt val av *delay*. *Gubben* är fri att välja, *tjejen* har redan valt (eller har valts åt).

Och medan ordet *gubbe* antyder men inte kräver uppnådd ålder, anspelar *tjej* entydigt på ungdom. Kan en *tjej med delay* fortfarande vara det när hon är 64?

Ett extra epitet har också förekommit, som skruvar upp spänningen i begreppet ytterligare ett steg: *söt tjej med delay*. Ordet *söt*, som så ofta är en skenkomplimang. Den *söta* personen är en person som bryr sig för mycket om sitt yttre. Kanske är den också en person som drar uppmärksamhet till det faktum att den elektroniska konstmusikscenen inte anser sig vara intresserad av utseende eller kroppslighet. I många nördkulturer finns en norm kring ett förskjutande av kroppen. Den som bryr sig om eller betonar sin kropp för mycket blir därmed ett hot mot den ordning som säger att kroppar är ointressanta. Och jag undrar om skenkomplimangen *söt* också antyder en brist inom andra områden är det visuella?

Närvaron av epitetet *söt* skvallrar också om frånvaron av epitet framför "gubbe". Ingen kommer på tanken att beskriva gubben som *söt* eller *snygg*, *stilig* eller *attraktiv* – eller för den delen som *ful*. Tjejen är med epitet, gubben är utan. Återigen visar en närvaro i den feminina kategorin på en frånvaro i den maskulina. Det feminina är specifikt, det maskulina universellt.

Vad är delayet?

Delay är fackspråk för en ljudeffekt (som kan finnas som fysisk apparat eller som datormjukvara) som i folkmun kan kallas "eko". Effekten gör en eller flera kopior av ljudet, som sedan fördröjs (därav begreppet *delay*) med en viss tidsintervall. I popmusikproduktion är den ett oundgängligt sätt att få till exempel en röst att bättre fylla ut det musikaliska rummet. Och förmodligen är det inget annat än dess popularitet som gjort *delay* så tabu i konstmusikkretsar.

Men *delayet* syftar här även på en annan effekt, nämligen *loopen*. Precis som eko-delayet finns den såväl som effektpedal som i mjukvaruform. Frasen *tjej med delay* lär ha myntats som en reaktion på en våg av artister som runt år 2010 slog igenom med en musik baserad på looppedaler. Att många av dessa var kvinnor var ett faktum som inte ignorerades.

Varför är frasen *tjej med delay* rimmad men inte *gubbe med bord*? Går inte att skylla på tillfällighet; eftersom det som egentligen åsyftades var looppedal snarare än *delay*; alltså uppenbart att ordet *delay* är valt uttryckligen för att rimma. I mina öron ger rimmet begreppet en aningen mer sarkastisk klang. Om "gubbe med bord" är självironiskt, är "tjej med delay" annan-sarkastiskt.

Och jag tänker att det är just så här orättvisor uppstår och cementeras i det system som baseras på två kön som påstås vara varandras motsatser. Ett begreppspar sätts upp (här *tjejen* respektive *gubben*) och ger sken av jämlikhet (synliggör såväl en feminin position som en maskulin). Men i praktiken har begreppen sinsemellan rakt motsatta funktioner. Sarkasmen i begreppet "tjej med delay" blir ett led i underkännandet av denna konstnärliga persona, och därigenom en av

motivationerna bakom att inte boka sådana artister. I rak motsats till detta kan självironin kring termen "gubbe med bord" användas just för att svära oss fria från ansvar: "Oj, nu har vi bokat ännu en gubbe med bord, det känns kanske lite väl förutsägbart av oss. Haha. (Men vi gör det ändå.)"

Göteborg 2014

Siri Landgren